

Originalni naučni rad

UDK 351.824.11:658.114.8(497.6RS)

DOI 10.7251/SVA2016247

COBISS.RS-ID 6171672

UTICAJ KOMUNALNE TAKSE NA RAD PREDUZEĆA U REPUBLICI SRPSKOJ

Doc. dr Svetlana Dušanić Gačić¹

Doc. dr Vanja Šušnjar Čanković²

Mr Zorana Agić³

Banja Luka college Banja Luka

Apstrakt: Preduzetnici u cijeloj Bosni i Hercegovini, pa samim tim i u Republici Srpskoj izloženi su brojnim fiskalnim i parafiskalnim opterećenjima koja negativno utiču na konkurentnost domaće privrede, ali i na privlačenje stranih investicija. Naplata komunalnih taksi u opštinama Republike Srpske okvirno je regulisana Zakonom o komunalnim taksama koji obavezuje isticanje firme na ulazu u radnju, dok su takse za te namjene u nekim opštinama nerealno visoke. Pri tome se ne uzima u obzir ekonomska snaga preduzetnika, budući da preduzeća koja su razvrstana u istu kategoriju plaćaju istu firmarinu bez obzira na veličinu i ostvaren obim poslovanja. Stoga je cilj rada odrediti do koje mjere visina komunalne takse opterećuje rad preduzeća i sputava razvoj preduzetničke aktivnosti u Republici Srpskoj, te ponuditi prijedloge za poboljšanje poslovnog ambijenta u domenu analiziranog područja.

Ključne riječi: *komunalna taksa, poreski obveznik, jedinice lokalne samouprave, preduzetništvo, zanatsko-preduzetnička djelatnost.*

UVOD

Sektor privrede i njegovi subjekti susreću se s brojnim poteškoćama i preprekama u svom funkcionisanju. Preduzetnici u cijeloj Bosni i Hercegovini, pa samim tim i u Republici Srpskoj izloženi su brojnim fiskalnim i parafiskalnim opterećenjima. Nepovoljan poslovni ambijent okarakterisan je visokim troškovima poslovanja čiji su uzrok visoki porezi i doprinosi, brojni fiskalni i parafiskalni nameti, razne takse, birokratija, nepovoljni krediti, spora naplata duga, šverc, rad na crno,..U poređenju sa

¹ Doc. dr Svetlana Dušanić Gačić, profesor Visoke škole „Banja Luka College“, Banja Luka, E-mail: svetlanadg@blc.edu.ba

² Doc. dr Vanja Šušnjar Čanković, profesor Visoke škole „Banja Luka College“, Banja Luka, E-mail: vanja.susnjar@blc.edu.ba

³ MA Zorana Agić, predavač Visoke škole „Banja Luka College“, Banja Luka, E-mail: zorana.agic@blc.edu.ba

zemljama Evropske unije, ali i sa zemljama iz okruženja, najveće je opterećenje preduzetnika u Bosni i Hercegovini što u velikoj mjeri utiče na stvaranje nepovoljnog ambijenta i nekonkurentnost domaće privrede. Velika parafiskalna opterećenja svakako negativno utiču i na privlačenje stranih investicija.

Cilj istraživanja je da se utvrdi da li smanjenje ili povećanje iznosa komunalne takse utiče na otvaranje novih ili zatvaranje postojećih preduzeća, odnosno u kojoj mjeri visina komunalne takse opterećuje rad preduzeća i sputava razvoj preduzetničke aktivnosti u Republici Srpskoj. Takođe, uviđajući stvarne probleme sa kojima se susreću preduzetnici, a među kojima je svakako loša ekonomska situacija u Republici Srpskoj, navode se prijedlozi za poboljšanje poslovnog ambijenta u domenu analiziranog područja. Da bi se poboljšao poslovni ambijent u zemlji i omogućili stabilno poslovanje, te povećala stopa zaposlenosti, neophodno je, između ostalog, smanjiti opterećenje privrede kroz smanjenje ili potpuno ukidanje određenih parafiskalnih nameta.

1. PREGLED RANIJIH ISTRAŽIVANJA

Prema studiji „Politička, ekonomska i socijalna kriza u BiH 2012/2013” koja je urađena u okviru projekta „Uticaj na politike socijalnog uključivanja u BiH” oko 5% troškova poslovanja se odnosi na parafiskalne namete, a ostalih 15% na poreze i doprinose. U studiji se, još, navodi da jedno malo preduzeće, koje broji 20 zaposlenih i ostvari prihod od 1,5 miliona KM godišnje, za plate izdvaja u prosjeku 230.000 KM, a po osnovu raznih administrativnih taksi, komunalnih usluga i drugih obaveza mora izdvojiti 160.000 KM. Fiskalne i parafiskalne obaveze iznose oko 66.000 KM⁴. Nadalje, prema ovom istraživanju, da bi preduzeće nesmetano obavljalo djelatnost neophodno je da se pridržava preko 20 zakona vezanih za plaćanje raznih fiskalnih i parafiskalnih dažbina i oko 30 zakona kojima su, ako ih se ne pridržava, predviđene kaznene odredbe. Takođe, preduzeće je dužno da u toku godine preda preko 150 raznih prijava i obrazaca.

Druga analiza⁵ daje detaljan pregled svih parafiskalnih nameta koji opterećuju poslodavce (doprinosi za turističke zajednice, vodoprivredu, zaštitu šuma, civilnu zaštitu, komunalne takse, članarine za komore, itd.). U ovom izvještaju se navodi da parafiskalni nameti privredi Republike Srpske godišnje uzmu oko 190 miliona KM, što je značajan trošak u poslovanju preduzeća, koja su svakako opterećena dugotrajnom ekonomskom krizom i hroničnom nelikvidnošću, kako to ističu predstavnici poslovne zajednice i ekonomisti. Visina komunalnih taksi, te

⁴ Papić, Ž., Cenić, S., Hadžović, V. i Dmitrović, T., „Politička, ekonomska i socijalna kriza u BiH 2012/2013“, Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju (IBHI), Sarajevo, 2013, str. 9.

⁵ International Burch University, „Analiza parafiskalnih nameta u Bosni i Hercegovini – kako kreirati registar parafiskalnih nameta i izrada nacrtu registra“, Sarajevo, 2014.

njihova neujednačenost od opštine do opštine je još jedan problem koji preduzetnici posebno naglašavaju.

Trenutno, privreda Republike Srpske je opterećena sljedećim parafiskalnim nametima⁶:

- Republička taksa
- Administrativne, sudske i komunalne takse
- Naknade za vodoprivredu
- Naknade za zaštitu šuma
- Naknade za protivpožarnu zaštitu
- Naknada za opterećenje životne sredine ambalažnim otpadom
- Naknada za puteve
- Članarina privrednim komorama

Analizom zakona, odluka, uredbi utvrđeno je oko 300 parafiskalnih nameta koji se naplaćuju u BiH. Naravno, ovaj broj nije konačan niti sveobuhvatan. Prilikom anketiranja preduzetnika utvrđeno je da su preduzetnici najčešće opterećeni sljedećim vrstama nameta: administrativne takse, komunalne takse, opšta vodna naknada, posebne vodne naknade, članarine turističkoj zajednici, članarine spoljnotrgovinskoj komori, naknada za zaštitu šuma, naknada za korišćenje puteva, naknada za zaštitu životne sredine. Stoga, poseban akcent treba da se stavi na analizu utroška sredstava prikupljenih od navedenih parafiskalnih nameta, na njihovu visinu i opravdanost postojanja.

Neke od preporuka za unapređenje poslovnog ambijenta date u ovoj analizi su⁷:

1. Precizna klasifikacija fiskalnih formi koje postoje u sistemu – da se porezima naziva sve ono što ima karakter poreza, a ne karakter naknade ili takse za pružanje određenih dobara, usluga ili prava. Postoji veliki broj nameta za koje preduzetnici ne dobijaju nikakvu protivuslugu za ono što plaćaju, što znači da bi takvi nameti trebali biti okarakterisani kao porezi.
2. Analiza opravdanosti i svrsishodnosti postojanja ili uvođenja određenih parafiskalnih nameta.
3. Integracija sličnih nameta, te ujednačavanje visine nameta za iste ili slične vrste administrativnih ili drugih usluga.
4. Nadzor i transparentnost – sistem javnih prihoda mora da bude strogo uređen i pod kontrolom Ministarstva finansija, u cilju obezbjeđivanja transparentnosti u pogledu fiskaliteta i parafiskaliteta.
5. Rasterećenje privrede – od parafiskalnih nameta i papirologije do snižavanja poreza i doprinosa.

⁶ Ibid, str. 25.

⁷ Ibid, str. 33 – 35.

6. Analiza utroška sredstva prikupljenih putem parafiskalnih nameta, kako bi se na taj način ukinuli ili smanjili određeni parafiskalni nameti koji se nenamjenski troše.
7. Izrada sveobuhvatnog registra parafiskalnih nameta u BiH. Hrvatska i Srbija su već izradile online registar parafiskalnih nameta, te tako na transparentan način utvrdile stvarno opterećenje privrede. Online registar parafiskalnih nameta treba da sadrži podatke o zakonima, podzakonskim aktima, odlukama, uredbama i propisima koji regulišu utvrđivanje i naplaćivanje parafiskalnih nameta, obveznicima plaćanja, osnovicama i stopama za obračun, te podatke koji se tiču ubiranja prihoda od nameta (naknada, taksi, članarina), i na koji način se vrši raspodjela prihoda. Svakako, uz konstantno ažuriranje stranice, te postojanja mogućnosti da se parafiskalni nameti prijavljuju od strane preduzetnika na koje se to najviše i odnosi.

2. METODOLOGIJA RADA

Podaci koji su korišćeni u istraživanju prikupljeni su na dva načina: analizom podataka koji su dostupni na veb portalima Poreske uprave Republike Srpske i Saveza opština i gradova Republike Srpske i anketiranjem poreskih obveznika iz 20 analiziranih gradova i opština. Da bi se ostvarili ciljevi istraživanja u skladu sa definisanim predmetom istraživanja korišćene su sljedeće metode: metoda deskripcije i klasifikacijepodataka, metoda analize i sinteze, i statističke metode.

U svrhu utvrđivanja stvarnih fiskalnih i parafiskalnih nameta koji opterećuju preduzetništvo u RS, analizirane su odluke o komunalnim taksama u sljedećih 20 opština/gradova u Republici Srpskoj: Banja Luka, Berkovići, Bijeljina, Bileća, Bratunac, Brod, Čelinac, Derventa, Gradiška, Kostajnica, Laktaši, Milići, Novi Grad, Prijedor, Ribnik, Srbac, Šamac, Teslić, Višegrad i Zvornik. Nadalje, autori su sprovedeli anketu među poreskim obveznicima o uticaju visine komunalne takse na rad njihovog preduzeća, tj. na donošenje odluke o nastavku rada ili zatvaranju preduzeća. Anketirano je ukupno 200 poreskih obveznika, a uzorak je obuhvatio po 10 poreskih obveznika iz svake navedene opštine/grada. Anketa je sadržavala tri pitanja, a anketirani su trebali da izaberu jedan od ponuđenih odgovora. Takođe, sprovedena je i anketa među građanima koji nisu poreski obveznici ali imaju sklonost ka preduzetništvu s ciljem dolaska do informacije da li je visina komunalne takse prepreka za pokretanje vlastitog biznisa.

3. REZULTATI ISTRAŽIVANJA

Rezultati istraživanja, dati u nastavku rada, podijeljeni su na tri dijela. U prvom dijelu dat je pregled broja prijavljenih (novootvorenih) i objavljenih (zatvorenih) preduzeća u Republici Srpskoj u šestogodišnjem periodu (2009-2014). U drugom dijelu dat je pregled iznosa komunalnih

taksi u 20 analiziranih opština/gradova, odnosno njihove minimalne i maksimalne vrijednosti. Rezultati anketi koje su autori sproveli među poreskim obveznicima i građanima koji nisu registrovani kao poreski obveznici predstavljeni su u trećem dijelu.

3.1. Broj prijavljenih i objavljenih preduzeća u Republici Srpskoj

U skladu sa ciljevima istraživanja, prikupljeni su podaci o broju prijavljenih i objavljenih preduzeća (fizičkih i pravnih lica) u Republici Srpskoj u periodu od 2009. do 2014. godine. S obzirom na činjenicu da je Zakon o komunalnim taksama donesen krajem 2011. godine, a Odluke o visini komunalnih taksi jedinica lokalne samouprave stupile na snagu tokom 2012. godine, analiziran je trogodišnji period prije uvođenja komunalnih taksi (2009-2011) i nakon njihovog uvođenja (2012-2014).

Tabela 1. Kretanje poreskih obveznika u posljednjih šest godina ⁸

GODINA	BROJ PRIJAVLJENIH PREDUZEĆA		BROJ OBJAVLJENIH PREDUZEĆA	
	Preduzeća – fizička lica	Preduzeća – pravna lica	Preduzeća – fizička lica	Preduzeća – pravna lica
2009	3.512	3.436	2.194	2.273
2010	3.216	2.803	2.172	1.333
2011	2.573	1.347	2.136	328
2012	2.798	1.286	1.753	268
2013	3.132	1.432	1.648	419
2014	3.174	1.392	1.441	467

Prema podacima Poreske uprave Republike Srpske, u 2009. godini, na području Republike Srpske registrovano je ukupno 6.948 preduzeća, od kojih je 3.512 poreskih obveznika registrovano u svojstvu preduzetnika i njih 3.436 u svojstvu pravnog lica. Tokom iste godine, objavljeno je ukupno 4.467 poreskih obveznika, od kojih je 2.194 u svojstvu preduzetnika i njih 2.273 u svojstvu pravnog lica. Tokom 2010. godine registrovano je 869 poreskih obveznika manje nego u prethodnoj godini, ali i broj objavljenih poreskih obveznika je, takođe, manji nego u 2009. godini i to za njih 962.

Tokom 2011. godine registrovano je ukupno 3.920 poreskih obveznika što je za, čak, 2.159 manje nego u 2010. godini. Tokom iste godine objavljena su ukupno 2.464 poreska obveznika, odnosno 1.041 poreski

⁸ Izvor: Obrada autora na osnovu Izvještaja o radu Poreske uprave Republike Srpske.

obveznik manje nego u prethodnoj godini. U narednoj, tj. 2012. godini registrovana su 164 poreska obveznika više nego godinu dana ranije (ukupno 4.084), a objavljeno ih je 443 manje, odnosno ukupno 2.021. Tokom 2013. godine registrovana su 4.564 poreska obveznika, odnosno, broj poreskih obveznika se povećao za 480. Istovremeno, objavljeno je ukupno 2.067 poreskih obveznika, odnosno 46 više nego u prethodnoj godini. Tokom posljednje analizirane godine registrovano je ukupno 4.566 poreskih obveznika (od kojih 3.174 u svojstvu preduzetnika i 1.392 u svojstvu pravnog lica), odnosno dva više nego u 2013. godini, dok je objavljeno ukupno 1.908 poreskih obveznika (1.441 u svojstvu preduzetnika i 467 u svojstvu pravnog lica), odnosno 159 manje nego u prethodnoj godini.

Na osnovu navedenog, može se zaključiti da se broj registrovanih preduzeća u periodu od 2009. do 2011. godine smanjivao, a od 2012. godine, kada su počele da se naplaćuju komunalne takse, broj registrovanih preduzeća na teritoriji Republike Srpske se povećavao iz godine u godinu. Zanimljivo je da se u periodu od 2009. do 2012. godine i broj objavljenih poreskih obveznika smanjivao, samo tokom 2013. godine zabilježen je rast broja objavljenih preduzeća. Ipak, pažljivijim sagledavanjem podataka, stiče se utisak da tendencija otvaranja novih preduzeća nadmašuje trend njihovog gašenja što automatski pobija hipotezu da visina komunalnih taksi utiče na zatvaranje preduzeća. U svakom slučaju, ovakva deskriptivna statistika kretanja poreskih obveznika nam apsolutno ne omogućava donošenje specifičnih zaključaka, budući da je mnogo faktora koji oblikuju sveukupan poslovni ambijent i utiču kako na razvoj, tako i na opstanak savremenih preduzeća.

3.2. Komunalne takse poreskih obveznika u Republici Srpskoj

Naplata komunalnih taksi u opštinama Republike Srpske okvirno je regulisana Zakonom o komunalnim taksama Republike Srpske⁹. Visinu naknade utvrđuje grad, odnosno opština, a komunalne takse predstavljaju prihod budžeta jedinica lokalne samouprave. Zakonom je utvrđeno za šta se može utvrditi komunalna taksa (isticanje poslovnog imena pravnog lica ili preduzetnika na poslovnim prostorijama, korišćenje prostora na javnim površinama, priređivanje muzičkog programa u ugostiteljskim objektima i masovnim skupovima, itd.)¹⁰. Važno je napomenuti da Zakon obavezuje isticanje firme na ulazu u radnju, a takse za te namjene se u nekim opštinama određuju u nerealno visokim iznosima. Pri tome se ne uzima u obzir ekonomska snaga preduzetnika, budući da preduzeća koja su razvrstana u istu kategoriju plaćaju istu firmarinu bez obzira na veličinu i ostvaren obim poslovanja¹¹.

⁹ Zakon o komunalnim taksama, *Službeni glasnik Republike Srpske*, broj 4/12.

¹⁰ Ibid, član 3.

¹¹ Dušanić Gačić, S., „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS”, Koalicija za jači glas male privrede, 2013.

Komunalne takse u Republici Srpskoj obuhvataju¹²:

1. Komunalne takse za držanje životinja
2. Komunalne takse na firmu
3. Komunalne takse za držanje motornih drumskih i priključnih vozila
4. Komunalna taksa za korišćenje prostora na javnim površinama ili ispred poslovnog prostora u poslovne svrhe
5. Komunalna taksa za držanje sredstava na putu
6. Komunalna taksa za priređivanje muzičkog programa u ugostiteljskim objektima
7. Komunalna taksa za korišćenje vitrina radi izlaganja robe van poslovne prostorije
8. Komunalna taksa za korišćenje reklamnih panoa
9. Komunalna taksa za korišćenje prostora za parkiranje motornih, drumskih i priključnih vozila na uređenim i obilježenim mjestima
10. Komunalna taksa za korišćenje slobodnih površina za kampove postavljanje šatora ili druge oblike privremenog korišćenja
11. Komunalna taksa za držanje i korišćenje poslovnih prostorija i poslovnih naprava na vodi, osim pristana koji se koristi u pograničnom riječnom saobraćaju
12. Komunalna taksa za držanje i korišćenje čamaca i splavova na vodi, osim čamaca koje koriste organizacije koje vrše održavanje i obilježavanje plovnih puteva, državni organi, organi lokalne samouprave
13. Komunalna taksa za držanje restorana i drugih ugostiteljskih i zabavnih objekata na vodi
14. Komunalna taksa za korišćenje obale u poslovne svrhe
15. Komunalne takse na ostale predmete taksiranja

Analizirajući Odluke o komunalnim taksama u 20 opština/gradova, utvrđeno je da visina komunalnih taksi varira, te da se član 9. Zakona različito tumači. Naime, prema ovom članu, Aktom o utvrđivanju komunalne takse jedinice lokalne samouprave mogu da utvrde i druge slučajeve oslobađanja od plaćanja komunalnih taksa obvezniku koji: a) obavlja nisko akumulativne i deficitarne djelatnosti, b) se bavi starim zanatima, v) prvi put pokreće privrednu ili uslužnu djelatnost, ukoliko je obveznik preduzetnik, g) zaposli nove radnike, ukoliko je obveznik preduzetnik i d) je korisnik prava socijalne zaštite¹³.

Nadalje, prema ovom Zakonu, preciznije na osnovu člana 8, jedinice lokalne samouprave su dužne da oslobode plaćanja određene kategorije. Među njima nisu fizička lica koja se bave tradicionalnim zanatima. Za njih je ostavljena samo mogućnost oslobađanja plaćanja komunalnih taksi, a ovu mogućnost iskoristile su samo neke opštine (Bratunac, Laktaši, Milići,

¹² Ibid, 2014, str. 58 – 59.

¹³ Ibid, 2012, član 9.

Prijedor...). Član 9. bi se, prema tome, trebao ujednačiti u svim opštinama/gradovima, posebno u cilju unapređenja preduzetništva. Stavovi b, v. i g. trebaju biti sastavni dio člana 8, odnosno ove preduzetnike, takođe, treba osloboditi plaćanja komunalne takse radi stimulacije preduzetništva na ovim prostorima. Osim toga, potrebno je tačku a. člana 9. Zakona preciznije definisati i odrediti koje su to deficitarne djelatnosti i na koji način ih stimulisati za razvoj.

Visina komunalne takse varira od opštine do opštine i zavisi od mnogo faktora. U nastavku je dat tabelarni pregled iznosa komunalnih taksi u 20 analiziranih opština/gradova. Radi preglednosti, autori su komunalne takse podijelili u tri grupe: u prvu grupu spadaju komunalne takse koje plaćaju poreski obveznici koji imaju zanatsko-preduzetničku radnju, u drugoj grupi su komunalne takse za trgovačke radnje, dok su u trećoj grupi takse za ugostiteljske objekte. Inače, pod poslovima zanatsko-preduzetničke djelatnosti smatra se svaka privredna djelatnost utvrđena važećom klasifikacijom djelatnosti koju fizičko lice obavlja proizvodnjom, prometom i pružanjem usluga na tržištu, radi sticanja dobiti i za čije obavljanje nije potreban drugi oblik organizovanja. Poseban oblik preduzetničke djelatnosti predstavlja zanatska djelatnost koja obuhvata zanatsku proizvodnju, pružanje zanatskih usluga, kao i stare zanate, umjetničke zanate i domaću radinost. Zanatsko-preduzetnička djelatnost u Republici Srpskoj je samostalno i trajno obavljanje dopuštenih i registrovanih privrednih djelatnosti u osnovnom, dopunskom ili dodatnom zanimanju¹⁴. Komunalne takse su počele da se naplaćuju tokom 2012. godine, a njihovi iznosi se nisu mijenjali do danas. Iznos komunalne takse dat je u konvertibilnim markama, zvaničnoj valuti u Republici Srpskoj.

Tabela 2. Iznos komunalnih taksi u opštinama/gradovima Republike Srpske (u KM)¹⁵

JEDINICA LOKALNE SAMOUPRAVE	Za istaknutu firmu zanatsko- preduzetničke radnje	Za istaknutu firmu trgovačke radnje	Za istaknutu firmu ugostiteljskog objekta
Banja Luka	0 – 900	90 – 900	360 – 2.700
Berkovići	30	50	50
Bijeljina	50 – 400	100 – 300	150 – 3.500
Bileća	30 – 50	50	50 – 100
Bratunac	0 – 200	50 – 400	70 – 500
Brod	25 – 700	50 – 1.000	100 – 1.000

¹⁴ Zakon o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 121/12.

¹⁵ Obrada autora na osnovu Odluka o komunalnim taksama jedinica lokalne samouprave.

Čelinac	100 – 200	100 – 250	100 – 2.000
Derventa	80 – 1.000	200 – 1.000	200 – 2.000
Gradiška	100 – 800	100 – 200	100 – 3.000
Kostajnica	100 – 250	130 – 300	150 – 400
Laktaši	0 – 500	100 – 1.500	100 – 3.000
Milići	0 – 50	50 – 200	100 – 300
Novi Grad	150 – 250	150 – 200	150 – 300
Prijedor	0 – 500	150 – 500	200 – 1.000
Ribnik	30 – 100	70 – 200	70 – 200
Srbac	100 – 500	10 – 200	200 – 700
Šamac	0 – 150	50 – 600	70 – 400
Teslić	0	50 – 2.000	150 – 700
Višegrad	0 – 30	400 – 2.000	400 – 1.500
Zvornik	100 – 300	100 – 500	100 – 1.200

Dok su u nekim opštinama određene kategorije oslobođene plaćanja takse za određenu djelatnost (npr. u Tesliću su poreski obveznici koji imaju zanatsko-preduzetničku radnju oslobođeni plaćanja takse), u drugim opštinama/gradovima poreski obveznici koji se bave sličnom djelatnošću plaćaju prilično visoku komunalnu taksu (u Banjoj Luci i do 900 KM). Ipak, najmanji iznos komunalnih taksi plaćaju poreski obveznici koji imaju zanatsko-preduzetničku radnju, a najveću oni obveznici koji se bave ugostiteljstvom. Kao što je prikazano u Tabeli 2, zanatsko-preduzetnička djelatnost u mnogome zavisi od sluha jedinica lokalne samouprave. Dok neke opštine manjim dažbinama stimulišu takvu djelatnost, druge je guše visokim nametima. Tako se domaća radinost „stimuliše“ u Zvorniku sa 150 KM taksi mjesečno, iako je Pravilnik o djelatnostima koje se smatraju starim i umjetničkim zanatima i domaćom radinosti¹⁶ i donesen da bi ojačao konkurentnost proizvoda starih zanata. Sa ovakvim odnosom prema zanatskim djelatnostima možemo da gledamo izumiranje gotovo zaboravljenih djelatnosti uporedo sa izumiranjem jedne od rijetkih šansi za proširenje ionako siromašne turističke ponude.

3.3. Rezultati sprovedenih anketa

Kao što je već rečeno, sprovedene su dvije ankete. Cilj prve ankete je bio utvrditi da li visina komunalne takse utiče na poslovanje preduzeća i koje su prepreke za dalji razvoj tih preduzeća, a sprovedena je među 200 poreskih obveznika, po 10 iz svake analizirane opštine/grada. Svi ispitanici ostvaruju godišnji promet do 50.000 KM, a samim tim porez na dohodak plaćaju paušalno, odnosno 50 KM mjesečno, što na godišnjem nivou iznosi 600KM.

¹⁶ Pravilnik o djelatnostima koje se smatraju starim i umjetničkim zanatima i domaćom radinosti, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 70/12.

Tabela 3. Rezultati ankete koja je sprovedena među poreskim obveznicima

Jedini ca lokalne samouprave	Da li visina komunalne takse uti če na rad Vašeg preduzeća ?		Koje su prepreke za dalji razvoj Vašeg poslovanja?					Da li bi povećanje komunalne takse uticalo na rad Vašeg preduzeća?	
	DA	NE	loša ekonomska situacija	lokalni zakonski propisi	troškovi zakupa	visoke naknade za poreze i doprinosе zaposlenih	plaćanje razli čitih vrsta taksi	DA	NE
Banja Luka	8	2	4	2	1	1	0	9	1
Berkovići	7	3	4	1	2	2	2	9	1
Bijeljina	6	4	3	1	1	1	2	8	2
Bileća	8	2	2	0	2	2	3	10	0
Bratunac	5	5	4	0	2	2	3	10	0
Brod	6	4	2	1	3	3	2	9	1
Čelinac	4	6	1	0	4	4	5	7	3
Derвента	5	5	3	1	2	2	3	6	4
Gradiška	6	4	2	0	2	2	4	8	2
Kostajnica	8	2	5	1	1	1	1	10	0
Laktaši	6	4	0	0	5	5	4	8	2
Milići	9	1	3	2	2	2	2	10	0
Novi Grad	8	2	2	1	2	2	3	9	1
Prijedor	9	1	2	1	3	3	2	9	1
Ribnik	7	3	1	1	4	4	2	10	0
Srbac	8	2	3	1	2	2	3	10	0
Šamac	6	4	4	2	0	0	2	10	0
Tešić	7	3	2	0	3	3	2	9	1
Višegrad	9	1	1	2	4	4	3	10	0
Zvornik	8	2	3	2	2	2	2	10	0
UKUPNO:	140	60	51	19	47	47	50	181	19

Rezultati ankete pokazuju da 140 (70%) poreskih obveznika smatra da visina komunalne takse utiče na rad njihovog preduzeća, dok njih 60 (30%) smatra da ne utiče. Ipak, pitanje da li bi povećanje komunalne takse uticalo na rad njihovog preduzeća bitnije mijenja poredak stvari budući da je, čak, 90,5% ispitanika odgovorilo potvrdno, dok tek 9,5% njih smatra da dodatno povećanje ne bi uticalo na dalje poslovanje. Kada su u pitanju prepreke za dalji razvoj preduzeća, poreski obveznici su na prvo mjesto stavili lošu ekonomsku situaciju, a nakon toga plaćanje različitih vrsta taksi, plaćanje visokih naknada za poreze i doprinose radnika, te lokalne zakonske propise i troškove zakupa.

Na osnovu ovoga, mogli bismo izvesti zaključak da bi dodatni nameti značajno uticali na poslovanje, odnosno povećanje komunalne takse bi dodatno opteretilo, ionako otežan, rad preduzeća u teškom poslovnom ambijentu. Isto tako, potrebna je i veća solidarnost, bolja organizacija i zajednički nastup preduzetnika putem udruženja privrednika u cilju pokretanja inicijativa za poboljšanje poslovne klime. U tom kontekstu, vrijedi navesti primjer inicijative privrednika sa područja grada Banja Luka za izmjenu Odluke o reklamiranju na teritoriji grada s ciljem ukidanja naknada za lijepljenje reklamnih folija na vozila. U okviru svojih redovnih programskih aktivnosti saradnje sa lokalnim zajednicama, predstavnici Područne privredne komore Banja Luka posjetili su opštinu Laktaši i grad Prijedor budući da najviše naknade po ovom osnovu plaćaju upravo privrednici u Banjoj Luci, Prijedoru i Laktašima. Iz pouzdanih izvora saznajemo da je načelnik Kodžoman prihvatio zahtjev i ukinuo ovu komunalnu naknadu u cilju poboljšanja privrednog ambijenta u svojoj opštini, a u Prijedoru je ovaj postupak ukidanja u proceduri. Oidentičnom zahtjevu razmatra se i na nivou grada Banja Luka budući da se radi o jednom od parafiskalnih nameta koji opterećuje poslovanje preduzeća i stavlja ih u neravnopravan položaj s privrednicima iz drugih opština.

Druga anketa je sprovedena među građanima (ukupno 400 ispitanika, po 20 iz svake opštine/grada) koji se ne bave privrednom djelatnošću s ciljem otkrivanja njihovih stavova o pokretanju vlastitog biznisa i uticaja komunalnih taksi na njihovo opredjeljenje.

Tabela 4. Rezultati ankete koja je sprovedena među građanima

Jedinica lokalne samouprave	Da li ste upoznati sa visinama komunalnih taksi?		Da li biste pokrenuli vlastiti biznis?		Da li biste pokrenuli vlastiti biznis ukoliko bi se ukinulo plaćanje komunalnih taksi?	
	DA	NE	DA	NE	DA	NE
Banja Luka	8	12	10	10	12	8
Berkovići	4	16	14	6	15	5
Bijeljina	8	12	12	8	12	8
Bileća	5	15	4	16	8	12
Bratunac	4	16	5	15	8	12
Brod	7	13	7	13	8	12
Čelinac	3	17	8	12	11	9
Derventa	4	16	4	16	6	14
Gradiška	7	13	13	7	15	5
Kostajnica	2	18	9	11	12	8
Laktaši	8	12	16	4	16	4
Milići	3	17	7	13	9	11
Novi Grad	4	16	6	14	8	12
Prijedor	9	11	15	5	15	5

Ribnik	8	12	3	17	6	14
Srbac	3	17	8	12	10	10
Samac	4	16	4	16	5	15
Teslić	5	15	7	13	9	11
Višegrad	4	16	6	14	8	12
Zvornik	1	19	3	17	5	15
UKUPNO:	101	299	161	239	198	202

Rezultati ankete pokazuju da je samo 25,25% ispitanika upoznato sa visinom komunalne takse u svojoj opštini/gradu, dok veći broj njih (74,75%) nije. Od ukupno 400 ispitanika, njih 161 je spremno da pokrene vlastiti biznis (40,25%), dok ih 59,75% nije spremno upustiti se u takav poduhvat. Ukoliko bi se ukinulo plaćanje komunalnih taksi, tada bi 198 ispitanika bilo spremno da pokrene vlastiti biznis (49,5%), dok ih njih 202 (50,5%) ne bi rizikovalo ni u takvim okolnostima.

Dobijeni rezultati nagovještavaju da potencijalni preduzetnici ne poznaju vrste obaveza prema državi, odnosno u ovom slučaju, gradu/opštini za bavljenje preduzetničkom djelatnošću. Takođe, uvidom u predstavljene rezultate ne možemo potvrditi značajnu povezanost između visine komunalne takse i podsticanja na bavljenje preduzetništvom, jer svega 9% ispitanika bi se eventualno opredijelilo za pokretanje biznisa u slučaju ukidanja komunalne takse, što je zanemariv postotak (pogotovo ako uzmemo u obzir da su neki od njih prvi put čuli za komunalnu taksu učesćem u anketi i na naredno, potom pomalo sugestivno pitanje, odgovorili potvrdno).

ZAKLJUČAK

Ovim skromnim istraživanjem došli smo do zaključka da bi eventualno povećanje komunalne takse dodatno opteretilo rad preduzeća. Ipak, i uz sva njegova ograničenja, istraživanjem nismo potvrdili da visina komunalnih taksi utiče na zatvaranje preduzeća, niti smo identifikovali značajnu direktnu vezu između samog postojanja ove dažbine i odluke o pokretanju biznisa. Drugim riječima, iako bi njeno povećanje otežalo funkcionisanje poreskih obveznika, samim ukidanjem obaveze plaćanja komunalne takse ne bi se bitnije podstakao razvoj preduzetništva. Uostalom, mnogo faktora oblikuje sveukupan poslovni ambijent i utiče kako na razvoj, tako i na opstanak savremenih preduzeća.

Najvažniji rezultat ovog istraživanja je, svakako saznanje o neupućenosti potencijalnih preduzetnika u sve njihove buduće obaveze. Pored toga, važno je naglasiti da se problemi preduzetnika u primjeni propisa ne odnose u tolikoj mjeri na kvalitet samih zakonskih rješenja koliko na procedure njihove primjene i odluke lokalnih vlasti. Složene i nerazumljive procedure organa javne uprave najčešće i nisu zakonom propisane, već interno regulisane, bez mogućnosti preduzetnika da se o tome na odgovarajući način upoznaju. Stoga, u cilju stvaranja prijateljskog

regulatornog okruženja za preduzetnike javni sektor treba da bude servis potreba građana i privrede, treba djelovati preventivno u primjeni propisa, neophodno je usmjeravanje na elektronsku upravu, te usklađivanje lokalnog zakonodavstva sa politikama Evropske unije, posebno Aktom o malim preduzećima. Isto tako, potrebna je i veća solidarnost, bolja organizacija i zajednički nastup preduzetnika putem udruženja privrednika u cilju pokretanja inicijativa za unapređenje poslovne klime.

Poboljšanje zakonske regulative u Republici Srpskoj prema potrebama i mogućnostima preduzetnika je stvar kontinuiranog i dugog procesa. To nije zadatak koji može biti ostvaren u jednom periodu, ali može biti potpomognut projektima čiji je cilj da se iz regulatornog okruženja preduzetništva odstrani sve ono što predstavlja objektivni ograničavajući faktor njihovog efikasnijeg poslovanja, rasta i razvoja.

THE IMPACT OF MUNICIPAL TAXES ON DOING BUSINESS IN THE REPUBLIC OF SRPSKA

Svetlana Dušanić Gačić PhD, Vanja Šušnjar Čanković PhD, Zorana Agić MA

Abstract: Entrepreneurs throughout Bosnia and Herzegovina, and therefore in the Republic of Srpska, are exposed to a number of fiscal and para-fiscal burdens which have negative effects on the domestic economy competitiveness and foreign investments. The payment of municipal taxes in the Republic of Srpska is regulated by the Law on municipal taxes which obliges the emphasis of the firm's name at the entrance to the store, while the fees for such purposes, in some municipalities, are unrealistically high. Besides, it does not take into account the economic power of the entrepreneur, since companies classified in the same category have to pay the same amount regardless of the size and volume of business. The main objective of this research is to determine to what extent municipal taxes are burdensome to companies and hampers the development of entrepreneurial activities in the Republic of Srpska. It will also offer suggestions for the improvement of business environment in the study area.

Key words: *municipal tax, taxpayers, local government units, entrepreneurship, craft and entrepreneurial activity.*

LITERATURA

1. Dušanić Gačić, S., „Prepreke za razvoj preduzetništva u RS“, Koalicija za jači glas male privrede, 2013.
2. International Burch University, „Analiza parafiskalnih nameta u Bosni i Hercegovini – kako kreirati registar parafiskalnih nameta i izrada nacrta registra“, Sarajevo, 2014.
3. Papić, Ž., Cenić, S., Hadžović, V. i Dmitrović, T., „Politička, ekonomska i socijalna kriza u BiH 2012/2013“, Inicijativa za bolju i humaniju inkluziju (IBHI), Sarajevo, 2013.
4. Poreska uprava RS, „Izvještaj o radu Poreske uprave Republike Srpske za 2014. godinu“, Banja Luka, 2015.
5. Poreska uprava RS, „Izvještaj o radu Poreske uprave Republike Srpske za 2013. godinu“, Banja Luka, 2014.

6. Poreska uprava RS, „Izvještaj o radu Poreske uprave Republike Srpske za 2012. godinu“, Banja Luka, 2013.
7. Poreska uprava RS, „Izvještaj o radu Poreske uprave Republike Srpske za 2011. godinu“, Banja Luka, 2012.
8. Poreska uprava RS, „Izvještaj o radu Poreske uprave Republike Srpske za 2010. godinu“, Banja Luka, 2011.
9. Poreska uprava RS, „Izvještaj o radu Poreske uprave Republike Srpske za 2009. godinu“, Banja Luka, 2010.
10. Pravilnik o djelatnostima koje se smatraju starim i umjetničkim zanatima i domaćom radinosti, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 70/12.
11. Zakon o komunalnim taksama, *Službeni glasnik Republike Srpske*, broj 4/12.
12. Zakon o zanatsko-preduzetničkoj djelatnosti, *Službeni glasnik Republike Srpske*, br. 121/12.
13. <http://www.alvrs.com/v1/index.php/sr/biblioteka/item/3-dokumenti-iz-optina/255-odluke-o-komunalnim-taksama> posjećeno 14.2.2016. godine.
14. http://www.banjaluka.rs.ba/static/uploads/clanci/2012/06/komunalne_takse.pdf posjećeno 14.2.2016. godine.
15. <http://bl.komorars.ba/vijest.php?id=859> postavljeno 23.11.2015. godine, posjećeno 14.2.2016. godine.
16. <http://www.derventa.ba/derventa/index.php?pismo=lat&slgl=act&propis=0&godina=2012&broj=17&sid=3008&aktbr=329&slglprev=god> postavljeno 16.1.2013. godine, posjećeno 14.2.2016. godine.
17. <http://www.opstinabileca.ba> posjećeno 14.2.2016. godine.
18. http://www.poreskaupravarars.org/dokumenti/komunalne_takse/pc_zvornik/zvornik/Zvorinikkomtakse.pdf posjećeno 14.2.2016. godine.